

Хмара В. В.,
аспірант кафедри загального мовознавства та класичної філології
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
E-mail:mistyweather@mail.ru

КОНТРАСТИВНИЙ АНАЛІЗ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ ІЗ СОМАТИЧНИМ КОМПОНЕНТОМ «TONGUE, ZUNGE, ЯЗИК, ЯЗЫК» У ЗАХІДНОГЕРМАНСЬКИХ ТА СХІДНОСЛОВ'ЯНСЬКИХ МОВАХ

У статті пропонується контрастивний аналіз соматичних фразеологічних одиниць із компонентом «tongue / Zunge / язык / язык» на базі німецької, англійської, російської та української мов із метою показати семантичні особливості, ізоморфні та аломорфні риси в чотирьох лінгвокультурах.

***Ключові слова:** зіставний аналіз, лінгвокультура, фразеологізми із соматичним компонентом, різноструктурні мови, культура.*

Постановка проблеми. Сучасні зіставні дослідження фразеологічних одиниць із соматичним компонентом із позицій лінгвокультурологічних студій є на часі. Цим пояснюється увага дослідників до вивчення співвідношення мови і культури, національної специфіки світобачення у картинах світу близькоспоріднених та різноструктурних мов, через виокремлення семантичних особливостей і структурних зрушень, оскільки контрастні ознаки чітко виявляються на тлі подібних особливостей (В. Д. Аракін, А. Б. Вежицька, В. Г. Гак, В. М. Мокієнко, О. О. Потєбня, Ю. П. Солодуб), що зумовлює **актуальність теми** нашого дослідження.

Мета статті – розкрити семантичні та структурні особливості фразеологізмів із соматичним компонентом в українській, російській, німецькій та англійській мовах.

Для вирішення поставленої необхідно вирішити такі **завдання**: систематизувати інформацію щодо функцій соматизмів та їхнього місця у формуванні картини світу; виокремити за оцінним критерієм семантичні групи соматизмів; зіставити соматизми в англійській, німецькій, українській та російській мовах із метою виявлення універсального й унікального в семантиці цих одиниць.

Матеріал дослідження становлять фразеологічні одиниці (ФО), дібрані з лексикографічних джерел. Вибірка складає 467 ФО із соматичним компонентом *tongue / Zunge / язык / язык*, із яких 53 – англійських, 71 – німецьких, 216 – українських і 127 – російських.

Основний виклад матеріалу. ФО із соматичним компонентом є найдавнішим культурологічним пластом, який відображає різні сторони буття та навколишньої дійсності, від абстрактних понять до соціального устрою суспільства [9, с. 237], бо пізнання навколишнього світу людина розпочала зі свого тіла, найдоступнішого об'єкта для спостереження і вивчення. Тіло набуває для людини первинного значення і стає особливою буттєвою цариною, на яку накладаються відбитки різноманітних культурних форм [6, с. 153], демонструючи тим самим принцип антропоморфного світосприйняття, [4, с. 57]

Постійна увага до соматичних ФО у лексиці різних мов зумовлена емотивним забарвленням, частковим або повним переосмисленням значення, експресивно-образною структурою, актуальністю змісту, народністю, нескладністю граматичного оформлення та стилістичною різноманітністю і становить приблизно 30 % фразеологічного фонду будь-якої мови [1, с. 162], що знаходить своє відображення в лінгвістичних дослідження останніх років. На сучасному етапі досліджено структурні та функціонально-семантичні особливості соматичних фразем французької, іспанської та італійської мов [7]; виявлено спільні риси й національні відмінності соматизмів у російській та французькій мовах із погляду міжмовної еквівалентності [3]; зіставлено соматичну лексику іспанської та української мов [8].

Беручи до уваги результати попередніх досліджень, зазначимо, що залучення зіставного і лінгвокультурного аспектів дасть можливість виокремити спільні й відмінні риси у різноструктурних

мовах [2, с. 256] через взаємозв'язок мови і культури, який віддзеркалюється у ФО певного етносу, через специфічні культурні традиції, відмінності в соціальному й історичному розвитку країн, географічному розташуванні, побуті [5, с. 43]. Останнє дозволяє поставити дослідження фразеології на якісно новий рівень і зробить можливим виявлення культурних домінант та відмінностей у житті окремих лінгвокультурних спільнот, що допомагає краще осягнути власну культуру й менталітет.

Аналіз ФО в англійській, німецькій, українській та російській мовах мають антропоцентричне спрямування, тобто використовуються для номінації станів людини, рис її характеру, явищ дійсності, видів діяльності, інтелекту, фізичної праці, життя, стосунків з іншими людьми, що дозволяє категоризувати реальність.

Фразеологічні одиниці з соматичним компонентом *tongue, Zunge, язык, язык* розподілено за оцінним критерієм на такі, що наділені як позитивною, так і негативною конотацією.

Виокремлено такі групи ФО з позитивним вектором оцінки на позначення:

1) гарних комунікативних звичок та вмінь, зокрема швидкої реакції, красномовства:

анг.: *to give a tongue; a clever tongue will take you anywhere; have a glib (або ready) tongue;*

нім.: *die Zunge ist j-m nicht angewachsen; eine geläufige (gelenkige, fertige, flinke) Zunge haben; eine beredete (feurige) Zunge haben;*

укр.: *лепетливий на язык; держкий на язык; язык до Києва доведе; язык підвішений (прив'язаний, причеплений) добре; язык добре повертається (працює); язык добре вигострений (загострений); язык добре виструганий; язык мов на коловороті; язык добре почеплений (привішений); язык на край світу доведе; патякати языком;*

рос.: *язык подвешен; язык хорошо подвешен (привешен); быть бойким на язык; язык до Киева доведёт; на языке реку (через Москву) переедет; язык здоровый; языком кружева плетёт;*

2) мовчання:

анг.: *keep a still tongues in one's head; keep one's tongues between one's head; still tongue makes a wise head; have a tongue in one's head; still tongue makes a wise head;*

нім.: *seine Zunge Hüten (або bezähmen, beherrschen, meistern, wahren, zügeln, im Zaum halten); sich auf (in) die Zunge beißen;*

укр.: *тримати (утримувати, утримати, держати, удержувати, удержати, притримувати, притримати) язык (язика) за зубами (на прив'язі, на зашморзі, на припоні, на заціпці); зав'язувати (зав'язати) язык (язика); закушувати (закусити, прип'ясти) языка (язык); прикушувати (прикусити) языка (язык); затягти (затягнути) язык (язика); укусити себе за язык; їж борці з грибами, держи язык за зубами;*

рос.: *держатъ язык за зубами (на привязи); прикусить (закусить) язык; блюсти язык за щеклами; держатъ язык за пазухой (на верёвочке, на привязи, около себя); завязывать (завязать) язык; засунуть язык в жопу (в задницу);*

3) зберігання таємниць:

анг.: *one could bite one's tongue off;*

нім.: *j-d würde sich (D) lieber die Zunge abbeißen, als...; ich beiße mir lieber die Zunge ab, als das zu verraten (als daß ich das verrate);*

укр.: *скоріше проковтне язык, ніж...;*

рос.: *готов себе язык от кусить; я скорее язык себе откушу, чем расскажу об этом;*

Статистична репрезентація цієї групи ФО показана у таблиці 1.

Таблиця 1

Статистична репрезентація групи ФО з позитивним вектором оцінки

Значення / мова	Англ.	Нім.	Укр.	Рос.
красномовство	8%	9,8%	7%	7%
мовчання	9%	10%	11%	9%
зберігання таємниць	2%	4%	0,5%	2%

Зона відсоткового збігу в англійській та російській мовах: зберігання таємниць – 2 %; в українській та російській мовах: красномовство – 7 %. Всі інші мови перебувають у зоні відсоткового розходження.

Групи ФО з негативним вектором оцінки на позначення:

1) балакучості. Нестриманість на язик свідчить про те, що людина нерозумна та необачлива:

анг.: *a fool's tongue runs before his wit; to loose one's tongue; what the heart thinks the tongue speaks; his tongue is too long for his teeth; have a long (loose) tongue; one's tongue runs nineteen to the dozen; a tongue as long as a stockwhip;*

нім.: *der (seiner) Zunge freien Lauf lassen; eine lose (freche) Zunge haben; seine Zunge laufen lassen; sich (D) die Zunge verbrennen; las die Zunge nicht schneller als die Gedanken sein; die Zunge war j-m ausgerutscht; die Zunge beständig röhren; die (seine) Zunge wetzen; etw. geht j-m glatt (leicht) von der Zunge;*

укр.: розв'язати язик; бути нестриманим на язик; у дурня язик попереду ніг біжить; язик швидше працює ніж думка; у нього дуже довгий язик; держати (тримати) язик далеко від розуму; розпустити язика, дати волю своєму язику; що у розумного на умі, то у дурного на язиці; легко сходиться з язика; клепати (молоти, ляпати, теліпати, ляскати) язиком; язиком горох товкти; язиком піну збивати; язик без кісток; безкостий язик; сверблячка язика; язик як (мов, немов) помело (млин, вітряк); язик поза вухами теліпається (мотається);

рос.: *язык наперёд ума рыщет; длинный язык; чесать (трепать, трещать, молоть) языком, чесать (трепать, мозолить) язык; слетать, (срывать) с языка; что на уме, то и на языке; язык без костей; бить язык о зубы; вырывать язык; закидывать язык за уши; намыленный язык; выхивать язык;*

2) лестоців:

анг.: *to oil one's tongue; a honey tongue, a heart of gall; have a smooth tongue; he knows much who knows how to hold his tongue; have an oily tongue; tongue in (one's) cheek; with (one's) tongue in (one's) cheek; have (speak with, put) one's tongue in one's cheek; put one's tongue into one's cheek; tongue loosener;*

нім.: *eine glatte Zunge haben; eine falsche Zunge haben; mit gespaltener Zunge reden; zwei Zungen im Munde;*

укр.: на язику мед, а на серці жовч; сламти язик під номги;

рос.: *на языке мёд; масляный язык; медовый язык, да каменное сердце;*

3) втрати здатності говорити через переляк, розгубленість:

анг.: *have lost one's tongue; his (her, etc.) tongue failed him (her, etc.); one's tongue cleaved (clove или glued itself) to the roof of one's mouth;*

нім.: *die Zunge versagte j-m; die Angst lähmte (band) j-m die Zunge; die (seine) Zunge verschlucken; j-m ist die Zunge wie angewachsen;*

укр.: проковтнути (затягти, затягнути) язика; забути язика в роті; усох язик; язик (ніби, мов, наче) приріс (присох, прилип, пристав) до піднебіння (до зубів, у роті); язик у петлю скрутило; заціпило язик; позбутися язика; проглотити язика (язик); скобувати (скувати) язик; язик стає (став, стане) рубя (колом);

рос.: *проглотит язык; язык отнялся; язык прилип (присох) к гортани; язык в зубах завяз (навяз); оставить язык за порогом; язык за зубы цепляется, заронит язык;*

4) здатності влучно, дошкульно, різко, дотепно висловлюватися:

анг.: *a good tongue is a good weapon; the tongue is not steel but (yet) it cuts; have a sharp tongue; he has a ready tongue;*

нім.: *byse Zungen schneiden schärfer denn Schwerter; die Zunge ist ein kleines Glied und richtet doch großes Unglück an; mit belegter Zunge sagen (sprechen); eine böse Zunge haben; j-d hat eine böse (spitze, scharfe, beißende, giftige) Zunge;*

укр.: меткий (швидкий, гострий) на язик; язик як бритва;

рос.: *острый язык – хорошее оружие; быть острым на язык; злой язык убивает; не ножа бойся, а языка; быть злым на язык; боек на язык; остёр на язык;*

5) примусити говорити:

анг.: *loosen smb's (the) tongue;*

нім.: *j-m die Zunge lösen;*

укр.: *розв'язати язик; тягти (тягнути) за язик;*

рос.: *развязать язык;*

б) поширювати плітки:

анг.: *wag one's tongue; set tongues wagging; tongues wags; on the tongues of men;*

нім.: *böse Zungen behaupten, daß...; das liegt allen auf der Zunge;*

укр.: *понести на язиках (на язичку); перебирати (перетерти) язиком; лихі язика кажуть, що...; злі (лихі, недобрі) язика; патякати (плетсти) язиком (язиками); грішити (грішувати) язиком (язиками); сікти язиками; перебирати (перебрати, перетирати, перетерти) язиком (язиками); в усіх на язичі;*

рос.: *не спускают с языка; злые (дурные) языки; полоскать язык; идти (пойти) по языкам; обмывать языком; не сходит с языка.*

7) вираження незадоволення, попередження, коли кажуть щось неприємне, непристойне, зайве:

анг.: *watch your tongue! bite your tongue!*

нім.: *wahre deine Zunge!*

укр.: *пригни язик! бодай (хай би, нехай би, щоб) язика повсихають (повсихали); пипють на язик (на язика); щоб (коли б) тобі (йому) язик (язика) покорчило; щоб (хай, нехай язик руба (колом) став; щоб язик відсох;*

рос.: *чтоб у тебя язык отнялся; чтоб язык отсох!*

8) дуже важкої вимови слова або фрази:

анг.: *get your tongue around (round) something;*

нім.: *j-d l.at sich (beinahe) mit diesem Wort die Zunge verrenkt;*

укр.: *і язика / язик зламаєш; ламати / поламати (собі) язик / язика;*

рос.: *язык сломать.*

9) мати велике бажання щось сказати:

анг.: *on the tip of one's tongue*

нім.: *etw. brennt j-m auf der Zunge; j-d hat etw. auf der Zunge; etw. liegt (або schwebt) j-m auf der Zunge; etw. drängt sich j-m auf die Zunge; es brennt ihm auf der Zunge;*

укр.: *язик свербить; крутиться на язичі; ладне зірватися з язика; напрошувється кому-небудь на язик; крутитися (вертатися) на язичі; на кінчику язика; на язичі висіти; проситься на язик (з язика); під язиком горошина мулить; біс сіпає за язик; на кінці язика є (знаходиться); свербить на кінці (на кінчику) язика;*

рос.: *вертеться на языке, на кончике языка; просится на язык; язык чешется.*

Статистична репрезентація цієї групи ФО показана у таблиці 2.

Таблиця 2

Статистична репрезентація групи ФО з негативним вектором оцінки

Значення / мова	Англ.	Нім.	Укр.	Рос.
балакучість	13,2%	12%	12%	14%
лестоці	22,6%	6%	1%	3%
втрата здатності говорити	9,4%	6%	11%	6%
висловлюватися дошкульно та різко	1,8%	3%	9,2%	6%
примусити заговорити	3,7%	1%	1%	1%
поширювати плітки	7,5%	2%	9,2%	6%
попередження, коли кажуть щось непристойне, зайве	4%	1,5%	8%	1,5%
дуже важка вимова слова або фрази	2%	1,4%	2%	0,5%
мати велике бажання щось сказати	1,8%	8,4%	7%	3%

Зона відсоткового збігу в німецькій, українській та російській мовах: примусити заговорити – 1 %; у німецькій та українській мовах: балакучість – 12 %; в англійській та українській мовах: дуже важкої вимови слова або фрази – 2 %. Усі інші мови перебувають у зоні відсоткового розходження.

До специфічної групи ми відносимо ФО з соматичним компонентом *tongue*, *язик*, *язык* англійської, української та російської лінгвокультурних спільнот, які мають такі негативне значення: балакучість, яка свідчить, що людина байдикує, ледача: **анг.:** *the tongue of idle persons is never idle*; **укр.:** *нероби завжди язиком трудяться; язиком вихати – не ціпом махати; одне – творити язиком, а друге – перти плуга*; **рос.:** *языком молоть – не дрова колоть: спина не заболит; зневага, презирство: англ.: stick tongue out at somebody; укр.: показувати язик; рос.: показывать язык*. У німецькій, українській та російській свідомості лексема *Zunge*, *язик*, *язык* асоціюється з уживанням алкоголю до повного сп'яніння: **нім.:** *j-d hat eine schwere Zunge*; **укр.:** *заплітається язик*; **рос.:** *еле язиком ворочает*; примусом до мовчання: **нім.:** *j-m die Zunge binden*; **укр.:** *укорочувати (укоротити) язика (язик); заліплювати (заліпнути) язика; рос.:* *укорачивать (укоротить, урезать, прикорачивать, прикоротить, привязать, связать, подрезать, подсекасть, подсесть) язык; язык иглой к губе пришить; затолкнуть язык; наступать (наступить) на язык; хватать за язык*;

Соматизми *Zunge*, *язик* в англійській та російській етнокультурах ототожнюються з рідною мовою: **анг.:** *one's mother tongue*; **рос.:** *родной (материнский) язык*; використанням стилістично заниженої лексики: **анг.:** *call smb. everything one can lay one's tongue to*; **рос.:** *сквернить язык*.

ФО з компонентом *Zunge*, *язик* в українській та німецькій культурах мають такі значення: кричати: **нім.:** *sich die Zunge aus dem Hals(e) reden*; **укр.:** *на весь язик*; нав'язати комусь свою думку: **нім.:** *j-m etw. auf die Zunge legen*; **укр.:** *смикати (смикнути, смикнути) за язик (за язика)*; наклеп: **нім.:** *unter vielen schlimmen Dingen ist das schlimmste eine scharfe Zunge*; **укр.:** *присолоджувати (присолодити) язика*.

У німецькій та російській мовах ФО з елементом *Zunge*, *язик* пов'язаний із вільним володінням іноземною мовою: **нім.:** *in fremder Zunge reden*; **рос.:** *владеет иностранным языком*.

Спільне значення лексем *язик*, *язык* в українському й російському лінгвосоціумах: вплив алкоголю на балакучість, тобто людина втрачає контроль над собою: **укр.:** *у п'яного що в серці, те й на язичі; не бий, не волочи, у горілиці язик намочи – всю правду скажи*; **рос.:** *что у трезвого на уме, то у пьяного на языке*; вести пусті, несерйозні, беззмістовні розмови, які можуть призвести до сварки, покарання, побиття чи неволі: **укр.:** *язик мій – ворог мій; язик – мій найтяжчий ворог; язиче, язиче, лихо тебе миче, в мені ти сидиш, а мені добра не зичиш; язик мельне, та й у кут, а губу натовчуть; язичку, язичку, маленька ти штучка, а велике лихо робиш; дай язикові волю – заведе у неволю; млин меле – мука буде, язик меле – біда буде; язиком що хоч кажи, а руки при собі держи; язиком кледай, а руки при собі тримай; язиком мели, а руку держи (а руки при собі держи); язиком що хоч кажи, а руки при собі держи; язиком що хоч мели, а рукам волі не давай; язиком хоч як тіпай, а рукам волі не давай; язик доведе до Києва і до кия; помовчи язичку будеш їсти кашку, а як не помовчиш будеш їсти болячку*; **рос.:** *языком болтай, а рукам воли не давай; язык мой – враг мой; не наважуватися, соромитись говорити, спитати: укр.: язык [не] піднімається (підіймається, підніметься, підійметься, піднявся); язык не повертається (повертався, повернувся, повернеться) [сказати, спитати]* **рос.:** *язык не повернется (не повернулся)*; влада слова (всього сказаного), над людиною: **укр.:** *язик маленький, а великим тілом володає (владає)*; **рос.:** *язык мал, да великим человеком владеет*; раптове зникнення: **укр.:** *як корова язиком злизала*; **рос.:** *как корова языком слизала*; швидкий біг в іронічному підтексті: **укр.:** *висолопивши (виваливши) язик; язик на плечі висить*; **рос.:** *вывалить язык; язык на боку; язык на губах [виснет]; язык на плече (на плечо)*.

Лише для англійської лінгвокультури характерне вживання ФО з компонентом *tongue* зі значенням: начальник, бос, головний: **анг.:** *the tongue of the trump*; прохання говорити ввічливо, з повагою: **анг.:** *keep a civil tongue in one's head*; насварити: **анг.:** *give somebody the rough side of your tongue*.

Аломорфні асоціації ФО з компонентом *Zunge* в німецькій мові з повторюванням одного й того самого: **нім.:** *sich (D) die Zunge fusselig reden (wundreden); etw. mit tausend Zungen predigen*; не бути спроможним висловити свою думку: **нім.:** *etw. nicht über die Zunge bringen können; j-s Gedanke will nicht über die Zunge*; мати тонкий гастрономічний смак: **нім.:** *eine feine Zungehaben*; смакувати: **нім.:** *sich (D) etw. auf der Zunge zergehen lassen*; щось дається з великими труднощами: **нім.:** *etw. geht j-m schwer von der Zunge*; порадою: більше слухати, менше говорити: **нім.:** *halt deine Zunge im Zaum*; випередити, перехопити думку: **нім.:** *j-m das Wort von der Zunge nehmen*; з вадами мовлення, зокрема шепелявити: **нім.:** *mit der Zunge anstoßen (stolpern)*; затинатися: **нім.:** *über seine Zunge stolpern*.

В українській мові ФО з соматичним компонентом *язик* позначає брехню; ухилення від прямої відповіді: **укр.:** *крутити язиком*; раптово придумувати що-небудь: **укр.:** *навертатися (навернутися) на язик*; набувати вправності у красномовстві: **укр.:** *наламувати (наламати) язика*; прокляття: **укр.:** *сіль тобі на язик [печина в зуби (у вічі)]*; хочеться з'їсти або випити щось смачне, апетитне: **укр.:** *слина на язик набігає*; говорити дуже швидко, скоромовкою: **укр.:** *дріботити язиком*.

У російській мові ФО з компонентом *язык* має такі значення: жаргон злодіїв: **рос.:** *байковий язык; рыбий язык; чирикать (калякать) на рыбьем языке*; наспівувати якусь мелодію: **рос.:** *играть в (на) язык*; без дозволу втрутитись в розмову: **рос.:** *всунуть (втыкать, воткнуть) язык; вытихивать язык на губу*; спотворювати вимову, вживати недоречні граматичні конструкції: **рос.:** *кривой (кривозубый) язык*; виступати з доповіддю: **рос.:** *жевать язык*; погроза: **рос.:** *пришить языкнижепятка*.

Аналіз лінгвокультурних особливостей ФО з соматичним компонентом на базі англійської, німецької, російської та української мов показав, що ФО виявляють ізоморфні та аломорфні риси. Таким чином, ФО з компонентом *tongue, Zunge, язык, язык* мають позитивне (красномовство, мовчання, зберігання таємниці) та негативне (балакучість, лестощі, втрата здатності говорити через переляк, розгубленість, здатність дошкульно, різко, висловлюватися, примусити заговорити, поширення пліток, висловлення незадоволення, запобігання неприємним висловлюванням, непристойне, зайве, дуже важка вимова слова або фрази, велике бажання щось сказати) значення.

В англійській, українській та російській лінгвокультурних спільнотах ФО з соматичним компонентом *tongue, язык, язык* мають негативний вектор оцінки: балакучість, яка свідчить, що людина байдикує, ледача. Для німецької, української та російської мов властива негативна конотація: алкогольне сп'яніння, примус до мовчання.

Висновки та перспектива. Таким чином, емпіричний матеріал дослідження дозволив виокремити такі **спільні риси**:

– в англійській та російській етнокультурах із негативним значенням – використання стилістично заниженої лексики; нейтральне – рідна мова;

– група ФО з компонентом *Zunge, язык* в українській та німецькій мовах із негативним значенням: кричати, нав'язати свою думку, наклеп;

– елемент *Zunge, язык* у німецькій та російській мовах має лише позитивну конотацію: вільне володіння іноземною мовою;

– в українській та англійській мовах виокремлено групу ФО, що мають негативну конотацію: балакучість, спричинена алкоголем; несерйозні, безмістовні розмови, які призводять до сварки, побиття; влада слова (всього сказаного) над людиною; раптове зникнення; страх, сором говорити; швидкий біг в іронічному підтексті

та **відмінні риси** (групи ФО з соматичним компонентом, характерні лише для однієї мови):

– англійські ФО з позитивними асоціаціями – начальник, бос, головний, прохання говорити ввічливо, з повагою; з негативною – насварити;

– у німецькій мові ФО з негативним значенням: повторювати одне й теж саме; неспроможність висловити власну думку, тонкий гастрономічний смак, щось дається з великими труднощами,

порада більше слухати, менше говорити, випередити, перехопити думку, вадами мовлення – шепелявість та затинання;

– ФО в українській мові з позитивним вектором оцінки – набувати вправності у красномовстві, хочеться з'їсти або випити щось смачне, апетитне, раптово придумувати що-небудь; негативним – прокляття, говорити неправду; ухилитися від прямої відповіді, говорити дуже швидко, скоромовкою.

– тільки в російській ФО мають негативне значення – жаргон злодіїв, втручання в розмову без дозволу, спотворення вимови, вживння недоречних граматичних конструкцій, погроза; позитивні – наспівувати якусь мелодію, виступати з доповіддю.

Подальші перспективи дослідження пов'язані з аналізом ФО з іншими соматичними компонентами на матеріалі західногерманських і східнослов'янських мов.

Список використаної літератури

1. Вайнтрауб Р. М. Опыт сопоставления соматической фразеологии в славянских языках / Р. М. Вайнтрауб // Труды Самарканд. ун-та. Нов. сер. Вып. 288. Вопросы фразеологии, – Самарканд : СГУ, 1975. – Вып. 288. – № 9. – С. 161–167.
2. Вежбицька А. Б. Семантические универсалии и описание языков / А. Б. Вежбицька. – М. : Языки русской культуры, 1999. – 780 с.
3. Городецкая И. Е. Фразеологизмы-соматизмы в русском и французском языках: автореф. дис. ... канд. филол. наук: 10.02.20 – сравнительно-историческое типологическое и сопоставительное языкознание / И. Е. Городецкая. – Пятигорск, 2007. – 18 с.
4. Гудков Д. Б. Телесный код русской культуры: материалы к словарю / Д. Б. Гудков, М. Л. Ковшова. – М. : Гнозис, 2007. – 288 с.
5. Маслова В. А. Введение в лингвокультурологию / В. А. Маслова. – М. : Наследие, 1997. – 207 с.
6. Скоробогатко Н. О. Фразеологічна соматика в дзеркалі архетипних уявлень людини / Н. О. Скоробогатко // Лінгвістика : [зб. наук. праць]. – Луганськ : Альма-матер, 2008. – № 1 (13). – С. 154–159.
7. Стрілець Н. Я. Структурні та функціонально-семантичні особливості соматичних фразем у романських мовах (на матеріалі французької, іспанської та італійської мов : автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.05 – роман. мови / Н. Я. Стрілець. – К., 2003. – 20 с.
8. Шевелюк В. А. Контрастивна семантика фразеологічних одиниць із соматичним компонентом: лінгвокультурологічний підхід : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.17 – порівняльно-історичне і типологічне мовознавство / В. А. Шевелюк. – К., 2010. – 20 с.
9. Шевелюк В. А. Соматичний компонент як основа утворення вторинно-образного значення фразеологізмів в іспанській та українській мовах / В. А. Шевелюк // Проблеми зіставної семантики : [збірник наук. статей]. – Вип. 6. – К. : Вид. центр КНЛУ. – 2003. – С. 236–241.

Список лексикографічних джерел

10. Гаврись В. І. Німецько-український фразеологічний словник / В. І. Гаврись, О. П. Пророченко. – К. : Радянська школа, 1981. – Т. 1. – 416 с.
11. Гаврись В. І. Німецько-український фразеологічний словник / В. І. Гаврись, О. П. Пророченко. – К. : Радянська школа, 1981. – Т. 2. – 382 с.
12. Ужченко В. Д. Фразеологічний словник української мови / В. Д. Ужченко, Д. В. Ужченко. – К. : Освіта, 1998. – 224 с.
13. Фёдоров А. И. Фразеологический словарь русского литературного языка / А. И. Фёдоров. – М. : АСТ, 2008. – 880 с.
14. Apperson G. L. The Words worth Dictionary of Proverbs / G. L. Apperson. – Wordsworth Reference, 1993. – 721 p.
15. The free dictionary [Electronic Resource]. – Mode of access : URL: www.thefreedictionary.com. – Title from the screen.

Хмара В. В. Контрастивний аналіз фразеологічних одиниць с компонентом «tongue / Zunge / язык / язык» в западногерманских и восточнославянских языках.

Анотація

В данній статтє предлагается сопоставительный анализ соматических фразеологических единиц с компонентом tongue / Zunge / язык / язык на материале русского, украинского, немецкого и английского языков с целью показать семантические особенности, изоморфные и алломорфные черты в четырёх лингвокультурах.

Ключевые слова: сопоставительный анализ, лингвокультура, фразеологизмы с соматичним компонентом, культура, разноструктурные языки.

Khmara V. V. Comparative analysis of phraseological units with somatic element «tongue / zunge / язык / язык» in west Germanic and east Slavic languages.

Summary

This article offers comparative analysis of Phraseological Units with somatic element tongue/Zunge/язык/язык on the material of English, German, Ukrainian and Russian.

The purpose of this article is to show semantic features, isomorphic and allomorphic traits in four linguistic cultures. The source material of the investigation is the lexical entries of the English, German, Ukrainian and Russian phraseological dictionaries.

In order to reach the aim we have conducted such tasks: to systematize the information regarding the functions somatisms in the language model of the world; single out semantic groups of PhUs with somatic elements according to the evaluation criterion; to compare Phraseological Units with somatic element tongue/Zunge/язык/язык to identify universal and unique features in the semantic.

The object of this paper is the investigation of Phraseological Units with somatic element in English, German, Ukrainian and Russian languages.

Our investigation shows that phraseological units with somatic element tongue/Zunge/язык/язык on the material of English, German Ukrainian and Russia, are used to identify: features of character, age peculiarity, intellectual ability, feelings and emotions, quality of action, social status, psychological state. Phraseological Units with somatic element have isomorphic and allomorphic features in four languages. Such approach enabled us to specify positive and negative associations which serve the basis for nomination in different languages.

The perspective of the investigation lies in the contrastive analysis of phraseological units with other somatic elements in West Germanic and East Slavic languages from the standpoint of lingocultural studies.

Key words: *a comparative analysis, lingoculture, Phraseological Units with somatic element, different structured languages, culture.*

УДК 811.161.2:81'373.2

**Ходаківська В. С. ,
магістр, докторант**

**Люблінського католицького університету Іоанна Павла II
E-mail: hodakiwskaweronika@gmail.com**

ПРОБЛЕМАТИКА ПЕРЕКЛАДУ ТА МОВНІ ВІДМІННОСТІ, ЩО ВИНΙΚАЮТЬ ПРИ ЦЬОМУ

У статті проаналізовано проблематику перекладу; визначено культурні відмінності, які зумовлюють появу труднощів у перекладах; також вказано на можливі зміни значення слів залежно від впливу перекладу на культуру народу; проаналізовано зв'язок культури з мовою; встановлено, що однією з найбільш складних проблем перекладу є переклад назв регіонів і термінів (без установленого еквіваленту).

Ключові слова: *переклад, проблематика перекладу, культура, мова, культурні відмінності, діалект.*

Постановка проблеми. Проблематика перекладу в лінгвістиці та перекладознавстві посідає вагомe місце в сучасній науці. Відмінності культур, зокрема й мовні відмінності, створюють низку проблем при перекладі. Фахівці мають постійно збагачуватися додатковими знаннями, щоб уміти правильно перекласти текст та донести до читача або слухача правдивий і точний зміст тексту оригіналу. Частою проблемою також є відсутність прямого відповідника перекладу, і тоді виникає низка питань щодо найбільш прийняттого перекладу, щоб донести до одержувача нову, незнану раніше для нього інформацію, адже однією з важливих функцій перекладу є комунікація між різними народами, їхніми культурами. Все це показує, наскільки актуальною та важливою є постановлена проблема в сучасному світі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. О. Ахманова, К. Бембська, Л. Білозерська, О. Брагіна, Й. Бральчик, Н. Вознюк, А. Кульчицька, Р. Левіцький, Є. Пенькос, А. Пісарська, Х. Саліх, Ю. Соболев, Н. Стефанова, Є. Табаковська, Г. Чорновол, Є. Ярнєвіч працюють над перекладом проблемних термінів, над створенням нових перекладознавських словників, які б могли полегшити працю перекладача. Також деякі з них зробили вагомий внесок в історію перекладознавства,